

ПРОЄКТ РАВЕНСБРЮК

Під час Другої світової війни 130 000 ув'язнених жінок 30-ти різних національностей пройшли через браму Равенсбрюку - близько 90 000 з них так і не повернулися. За деякими підрахунками вважається, що біля 8 000 таких жінок походять з українських територій.

Метою **Проекту Равенсбрюк** в Українсько-Канадському Дослідчо-Документаційному Центрі (далі - УКДДЦ) було віднайти та документувати українських жінок, які були ув'язнені у Равенсбрюку. УКДДЦ пощастило мати в своїх архівах усні історії кількох жінок, які були ув'язнені за свою участь у антинацистській діяльності під час війни. Ці жінки, у свою чергу, надали імена інших українок, яких вони зустріли у Равенсбрюку – це й дало старт проекту.

За допомогою ресурсів Інтернету, а також за участі бібліотекарів (Наталії Барикіної з Ресурсного центру імені Петра Яценка при Бібліотеці Робарта Університету Торонто та Анни Скорупьки з Бібліотеки ресурсів Голокосту Екштейна в Торонто) було здійснено пошук книг, статей, монографій та баз даних, що містили інформацію про жінок, які або були чітко ідентифіковані як українки, або які були задокументовані як народжені у "встановлених" межах України. Зазначення багатьох із цих жінок у німецьких документах як росіянок чи полячок спричинив складнощі в реалізації проекту, та й інформація щодо місця народження не завжди була доступною.

Проект містить імена близько 4000 українок із різних суспільних прошарків: деякі були політичними активістками, залученими до таких угруповань, як Організація українських націоналістів (ОУН), інші були студентками, які навчалися в Німеччині чи Австрії; були і жінки, яких забрали на примусові роботи на різні німецькі підприємства (Остарбайтери); деяких забрали лише через те, що ті були євреями або Свідками Єгови; ще частина потрапили в полон як солдати Червоної Армії Радянського Союзу.

Там, де це можливо, я намагалася отримати якомога більше біографічної інформації щодо кожної окремої особи, включаючи місце народження, дату ув'язнення, номер у концтаборі, категорію в'язня та місце перебування. Мій намір полягав у тому, щоб ідентифікувати, розпізнати та задокументувати тих численних українських жінок, які будучи в'язнями табору Равенсбрюк постраждали (а багато загинуло) від рук нацистського режиму.

Концентраційний табір Равенсбрюк спочатку був створений для жінок ворогів гітлерівського режиму - німцям було потрібно місце для "особливих" в'язнів жінок: шпигунів, політичних в'язнів, повстанців, виконавчих агентів спеціальних операцій (які працювали на уряд Великобританії), бійців французького опору, польських аристократів та громадян скандинавських країн. Тут були ув'язнені вчені та академіки, які відкрито підтримували соціалізм чи комунізм. Також до ув'язнення потрапили злочинці або особи, яких нацисти вважали "соціальними вигнанцями" (інваліди, психічно хворі, повії чи лесбійки).

Кількість єврейських ув'язнених в порівнянні з іншими національностями була порівняно невеликою (близько 15%). Найчисленнішими були полячки (30%); далі – росіянки та українки (21-30%); за ними йшли німкені та австрійки (18%); угорки включно з румунськими циганками (8%); француженки (7%); бельгійські, шведські та данські жінки, а також близько 12 британок.

Українки потрапили в категорію політичних в'язнів і всі носили червоний трикутник на уніформі плюс ініціал, що позначав національність. Ініціал "U" = українки використовувався нечасто, оскільки під час війни не було української держави; більшість українок із західноукраїнського регіону були зазначені як поляки ("P"), а українок зі східної України як росіяни ("R"), а також із Закарпаття - як чешки чи угорки. "SU" = Радянський Союз - носили жінки, які служили в Червоній Армії (медики, лікарі тощо – серед них були й українки).

У **неділю, 17 жовтня о 13:00 (EDT)**, УКДДЦ та Наукове товариство ім. Шевченка у Канаді організують презентацію **ЖІНКИ РАВЕНСБРЮКУ: ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖЕРТВ КОНЦЕНТРАЦІЙНОГО ТАБОРУ РАВЕНСБРЮК**. Після розповіді та короткої відеопрезентації про концтабір Равенсбрюк, будуть висвітлені проблеми ідентифікації та класифікації українських в'язнів. Опісля, нащадки колишніх в'язнів розповідатимуть особисті історії про ув'язнення їхніх матерів у таборі.

Посилання на презентацію: <https://us02web.zoom.us/j/84750859543>

Нижче наведено довідкові ресурси для тих, хто зацікавлений у подальшому вивченні теми концтабору Равенсбрюк. БАЗА ДАНИХ імен українських жінок, ув'язнених у концтаборі, буде доступна на веб-сайті УКДДЦ до презентації вебінару. (www.ucrdc.org).

Калина Безхлібник-Батлер

Ілюстрації Олени Вітик-Войтович

Обід – пісна юшка з картопляного лущиння.

Lunch – a thin soup of water and potato peels.

Визволення Равенсбрюку Червоною Армією в квітні 1945. Авторське право: KeystoneFrance-GammaKeystone-via-Getty-Images

ДЖЕРЕЛА/СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [Helm, Sarah](#) . If This Is A Woman: Inside Ravensbrück: Hitler's Concentration Camp for Women. 2015, London: Little, Brown. [ISBN 978-1-4087-0107-2](#).
- [Steinke, Karolin](#) Trains to Ravensbrück. Transports by the Reichsbahn 1939–1945, Metropol Verlag, Berlin 2009, [ISBN 978-3-940938-27-5](#).
- [Dublon-Knebel, Irith](#) 'Holocaust Crossroads: Jewish women and children in Ravensbrück' 2010
- [Morrison, Jack Gaylord](#): Everyday Life in a Women's Concentration Camp 1939-45. 2000, Marcus Weiner Publ.
- [Tillion, Germaine](#): Ravensbrück, An Eyewitness Account of a Women's Concentration Camp. (Transl.) 1973, Doubleday
- [Bernadac, Christian](#): Ravensbrück, Camp for Women. 1978 Ferni Publ.
- [Alliance for Human Research Protection](#). <https://ahrp.org/august-1942-august-1943-heinous-medical-experiments-at-ravensbruck/>
- [Bessman, A. Eschebach, I. \(eds\)](#) The Ravensbrück Women's Concentration Camp. 2013 Metropol Verlag
- [Buber Agassi, J.](#) The Jewish Women Prisoners of Ravensbrück; Who were they? 2007 Oneworld Oxford
- [Dufornier, Denise](#): Ravensbrück - The Women's Camp of Death 1948, London, Allan & Unwin
- [Terwilliger, Julia, Saidel, Rochelle G.](#) [Women of Ravensbrück: portraits of courage](#) Florida Holocaust Museum. Publisher: St. Petersburg, Fla. : Florida Holocaust Museum, 2001.
- [Ronowicz, Doris \(transl\); Polish ed. by Symonowicz, Wanda.](#) Beyond Human Endurance. The Ravensbrück Women Tell Their Stories. Warsaw, Interpress Publishers, 1970
- [Marunchak, Mykhailo H. \(ed\)](#) Struggle for An Independent Ukraine; Essays, memoirs, official statements, documents of World War II. (in Ukrainian) Winnipeg 1990 'V borotbi za ukraiinskyu derzhavu: esei, spohady, svidchennia litopysannia, dokumenty Druhoi svitovoi viiny' Winnipeg, Svitova liga ukraïnskykh politychnykh viazniv, 1990 D802.U4 V27 1990
- [Marunchak, Mykhailo H.](#) System of Nazi concentration camps and the policy of extermination in Ukraine (in Ukrainian) Winnipeg 1963 [Systema nimets'kykh kontstaboriv i polityka vynyshchuvannia v Ukraïni](#) D805 .U4 M34
- [Homin Ukrainy 'Хочу Жити'](#) 62(40) #3380, 26/10/2010 <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/8594/file.pdf>
- Жінки Центральної та Східної Європи у Другій Світовій війні:
https://ua.boell.org/sites/default/files/zhinki_centralnoyi_ta_shidnoyi_ievropi_u_drugiy_svitoviy_viyni_-_genderna_specifika_dosvidu_v_chasi_ekstremalnogo_nasilstva.pdf
- [Grit, Philipp/Schnell, Monika](#): Kalendarium der Ereignisse im Frauen-Konzentrationslager Ravensbrück 1939-1945, (in German) Berlin Metropol 1999
- Еліяшевська, Ольга Фроляк вязень ч. 49061. Українські жінки в Гітлеревських Тюрмах і Концтаборах - Жіночий Світ ч 7-8, лупень, серпень 1985. <http://euromaidanpress.com/2020/04/29/ukrainian-women-in-nazi-prisons-concentration-camps/>
- Еліяшевська, Ольга Фроляк вязень ч. 49061. Апель в Жіночому Концтаборі Рабенсбрік Жіночий Світ ч 9, бересень 1985. <http://euromaidanpress.com/2020/04/30/roll-call-in-ravensbruck-concentration-camp-for-women/>
- Ольга Фроляк Еліяшевська вязень ч. 49061 Таборова Лікарня - Фабрика Смерти Жіночий Світ ч 2, лютий 1986. <http://euromaidanpress.com/2020/05/08/ravensbruck-concentration-camp-hospital-factory-of-death/>
- Ольга Фроляк Еліяшевська вязень ч. 49061. Ганя з Волинських Лісів Українка В Світі лупень, серпень 1986. <http://euromaidanpress.com/2020/06/22/hanna-from-the-forests-of-volyn-life-death-in-ravensbruck-kz/>
- Ольга Фроляк Еліяшевська вязень ч. 49061 <http://euromaidanpress.com/2020/05/23/in-memoriam-an-eternal-guelder-rose-on-the-grave-of-dariya-oda-lebed-survivor-of-ravensbruck-kz/>
- Ravensbrück official website - Stiftung Brandenburgische Gedenkstätten Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück - <https://www.ravensbrueck-sbg.de/en/history/1939-1945/>
- [Vancouver Holocaust Education Centre](#) Centre Ravensbrück: forgotten women of the Holocaust: teacher's guide (2003) <https://vhec.org/wp-content/uploads/ravensbruck-TG.pdf>
- Arolsen Archives; International Centre on Nazi Persecution <https://arolsen-archives.org/en/search-explore/>
- Transport lists to/from Ravensbrück concentration camp, 1944. <http://www.alvin-portal.org/alvin/imageViewer.jsf?dsId=ATTACHMENT-0001&pid=alvin-record%3A109645&dswid=4751>

Відео

[Ravensbrück - a short documentary on the women's concentration camp - YouTube](#)

https://www.videoarchiv-ravensbrueck.de/Video_weitere/Erinnern_AR/_Erinnern_an_Ravensbrueck_en.mp4

[Ravensbrück Concentration Camp - YouTube](#)

[HGP 18 :1939 - Ravensbruck - Bing video](#)